

мэтээр ангилж урьдчилан сэргийлэх цогц арга хэмжээ бүлэг тус бүрээр, шаардлагатай бол хүн тус бүрээр авч хэрэгжүүлнэ.

Дээр дурдагдсанаас үзэхэд хорих байгууллагад гэмт явдал үйлдэгдэхээс урьдчилан сэргийлэх цогц арга хэмжээ нь криминологи судалгаанаас эхлэх бөгөөд шуурхай, цаг хугацаа алдахгүй, байнга тасалдал доголдолгүй явагдаж, бүх албан хаагчид хамтран ажиллаж үр дүнд хүрэх нь харагдаж байна.

П.ШИЖИРТУЯА

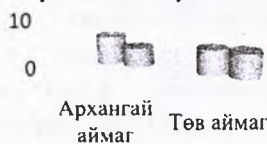
Булган аймгийн
прокурорын газрын
туслах прокурор,
хууль цаазын ахлах
зөвлөх

“СЭЖИГТНИЙГ БАРИВЧЛАХ, ЦАГДАН ХОРИХ ТАСЛАН СЭРГИЙЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭГ ХЭРЭГЛЭХ АСУУДАЛ”

Эрүүгийн хэрэгт шалгагдаж буй сэжигтэн, яллагдагчийг хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу сэжигтнээр баривчлах, цагдан хорих нь тэдний хувийн эрх, эрх чөлөөг хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу хязгаарладаг ажиллагаа төдийгүй шүүгч, прокурор хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчид хуулиар зөвшөөрөгдсөн эрх хэмжээ юм.

Энэхүү хүний эрх, эрх чөлөөг хөндсөн сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах цагдан хорих үндэслэл, журам, практикт учирч буй хүндрэл бэрхшээл хууль, тогтоомжийн хоёрдмол утга санаа, зөрчлийн талаар өөрийн үзэл бодлоо илэрхийлэхийн өмнө Үндэсний хууль тогтоомж болон

Цагдан хорих байрны тогтоолоор суллагдсан хоригдогчдын судалгаа

	Архангай аймаг	Төв аймаг
2013	6	5
2014	4	5

олон улсын баримт бичгүүдэд “хүний эрх”-ийг хэрхэн хамгаалж хуульчилсан талаар авч үзье.

Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалын 9 дүгээр зүйлд...“Хэнийг ч дур мэдэн баривчлах, саатуулах буюу хөөн зайлуулах ёсгүй”.... Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын пактын 9 дүгээр зүйлд...“Хүн бүр эрх

улсын гэрээ, нийтээр дагаж мөрдөх зарчим, стандартаар иргэний эрх, эрх чөлөөг хязгаарлах боломж үндэслэл нь бодит нөхцөл байдалд тулгуурласан байхыг шаарддаг байна.

Гэтэл Монгол Улсын Эрүүгийн байцаан шийтгэх хуулийн 68 дугаар зүйлийн 68.1 дахь хэсэгт...“Эрүүгийн хуульд заасан хүнд, онц хүнд хэргийн

чөлөөтэй, халдашгүй дархан байх эрхтэй. Хэнийг ч дур мэдэн баривчлах буюу цагдан хорьж болохгүй. Хуульд заасан үндэслэл, журмаас гадуур хэний ч эрх чөлөөг хасч болохгүй”...Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 13 дахь хэсэгт...“Халдашгүй чөлөөтэй байх эрхтэй. Хуульд заасан үндэслэл журмаас гадуур дур мэдэн хэнийг ч нэгжих, баривчлах, хорих, мөрдөн мөшгих, эрх чөлөөг нь хязгаарлахыг хориглоно”....гэж үндэсний хууль тогтоомж болон ОУ ын баримт бичгүүдэд хүний эрхийг хамгаалах эрх зүйн зохицуулалтыг тусгасан байна.

Тодруулбал: Нэгдсэн Үндэстний байгууллагаас батлан гаргасан олон

сэжигтэн, яллагдагч, шүүгдэгч түүнчлэн удаа дараа ял шийтгэгдэж байсан этгээд онц аюултай гэмт хэрэгтэн дахин гэмт хэрэгт сэрдэгдсэн бол түүнийг хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт шүүхээс оргон зайлах, хэргийн бодит байдлыг тогтооход саад учруулах, гэмт хэрэг дахин үйлдэхээс сэрэмжлэх зорилгоор цагдан хорьж болно” гэж заасан нь хүнд, онц хүнд ангилалын гэмт хэрэг үйлдсэн болон учирч болзошгүй аюулаас сэрэмжлэх зорилгоор цагдан хорих нээлттэй нөхцлийг бүрдүүлсэн нь хүний эрхэд халдсан хуулийн боломж төдийгүй, энэхүү үндэслэл нь субъектив агуулгатай түүнийг практикт нотлон

тогтооход бэрхшээл учирдаг байна.

Өөрөөр хэлбэл: Сэжигтэн, яллагдагчийг хүнд, онц хүнд гэмт хэрэгт холбогдуулан цагдан хорьж мөрдөн байцаатын ажиллагаа явуулан шалгах явцад дээр дурьдсан ангилалын гэмт хэргийг үйлдсэн нь нотлогдохгүй, эсхүл хэргийн ангилал нь хөнгөн, хүндэвтэр болж өөрчлөгдөх тохиолдол практикт цөөнгүй гарч байна.

ЭБШХ-ийн 59 дүгээр зүйлийн 59.5 дахь хэсэгт хойшлуулшгүй тохиолдолд хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч сэжигтнийг шууд баривчилж болохоор хуульчилсан нь хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрх зөрчигдөх шалтгаан болж байна. Өөрөөр хэлбэл хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаагч нар хуулиар олгогдсон боломжийг ашиглаж дур зоргоороо авирлан сэжигтнийг баривчлах хуульд заасан үндэслэлийг нотлон тогтоолгүй, тэр тусмаа "Баасан гариг"-т хойшлуулшгүй гэдэг нэрийн дор баривчлах үзэгдэл цөөнгүй байгааг дараахь судалгаанаас харж болно.

ЭБШХ ийн 60 дугаар зүйлийн 60.2 дахь хэсэг болон "Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хууль"-ийн 43 дугаар зүйлийн 43.1.3 дахь хэсэгт..."Баривчилнаас хойш 72 цаг дуусч, тухайн этгээдийг цагдан хорих шүүгчийн шийдвэр ирээгүй бол хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүгчид мэдэгдэж, баривчлах байрны дарга түүнийг суллана"... гэж хуульчилсан.

Үүний дагуу сэжигтнийг баривчлах болон цагдан хорих тогтоолын хугацаа дууссан үндэслэлээр 2013, 2014 онуудад Архангай, Булган, Төв аймгуудын

цагдан хорих байрны даргын тогтоолоор суллагдсан этгээдийн судалгааг графикаас харж болно.

Энэ нь нэгэнт тогтоолын хугацаа дуусаж, цааш нь үргэлжлүүлэн

**Баривчлах хугацаа дууссан
үндэслэлээр суллагдсан
этгээдийн судалгаа**

40		
30		
20		
10		
0		
	Булган	Төв аймаг
2013	3	35
2014	1	30

хорих талаар эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр ирээгүй нөхцөлд "Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хууль"-ийн дагуу сэжигтний эрхийг хамгаалж байгаа хууль зүйн боломж юм.

Гэтэл практик дээр шүүгч нар шүүгчийн захирамжаар цагдан хоригдсон этгээдийг тогтоолын хугацаа дууссан үндэслэлээр цагдан хорих байрны дарга суллаж байгаа нь шүүгчийн эрх хэмжээнд халдаж байгаа асуудал хэмээн өрөөсгөл ойлгож байгаа нь сэжигтнийг баривчлах, цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг өөрчлөх талаар шүүгч, прокурор, хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагч нар нэгдсэн ойлголтгүй, хуулийг харилцан адилгүй ойлгон хэрэгжүүлж байгаа нь анхаарал татаж байна.

ЭБШХ-ийн 70 дугаар зүйлийн 70.2 дахь хэсэгт..."Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг, өөрчлөх хүчингүй болгох асуудлыг

өмгөөлөгчийн хүсэлт, хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчийн саналыг харгалзан хяналт тавьж байгаа прокурор санал гаргах ба шүүгч түүнийг үндэслэн захирамж гарган шийдвэрлэнэ"... гэж хуульчилсан.

Энэхүү хуулийн агуулгад дүгнэлт хийхэд хэрэгт хяналт тавьж буй прокуророос сэжигтэн, яллагдагчийг үргэлжлүүлэн цагдан хорих талаар санал ирээгүй тохиолдолд ямар албан тушаалтны шийдвэрээр шийдвэрлэх талаар ЭБШ хуулиар зохицуулагдаагүй байна.

Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хууль нь эрх бүхий албан тушаалтнаас хуульд заасан үндэслэлээр гаргасан шийдвэрийн дагуусэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх нөхцөл журмыг тодорхойлох, тэдгээртэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад чиглэгдсэн билээ. Уг хуулийн 43 дугаар зүйлд ямар албан тушаалтны шийдвэр нь хоригдсон этгээдийг суллах үндэслэл болох талаар тодорхой заажээ.Үүнд:

43.1.1.хуульд заасан журмын дагуу гаргасан шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамж

43.1.2.прокурорын болон прокуророор батлуулсан хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчийн тогтоол

43.1.3. хуульд заасан хорих хугацаа нь дууссан этгээдийг суллах тухай хорих байрны даргын, эсхүл прокурорын тогтоол

Дээр дурьдсан 3 албан тушаалтны шийдвэрээр хоригдсон этгээдийг суллах талаар зохицуулсан байхад ЭБШХ-ийн 68 дугаар зүйлийн 68.3 дахь хэсэгт...зөвхөн шүүгч захирамж гаргаж сэжигтэн, яллагдагчийг цагдан хорих

эсэх асуудлыг шийдвэрлэнэ гэж хуульчилсан нь дээрх хуулийн заалттай зөрчилдөж байна.

ЭБШХ-ийн 70 дугаар зүйлийн 70.2 дахь хэсэгт..." сэжигтэн, яллагдагчид авсан цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээг өөрчлөх, хүчингүй болгох эсэх асуудлыг"...зөвхөн шүүгчийн захирамж гарган шийдвэрлэхээр хуульчилсан нь "Сэжигтэн, яллагдагчийг баривчлах, цагдан хорих шийдвэрийг биелүүлэх тухай хууль"-ийн 44.3 дахь хэсэгт заасанэнэ хуулийн 43.1.2 дахь хэсэгт заасан..."албан тушаалтанд мэдэгдсэн боловч хоригдсон этгээдийг цааш нь үргэлжлүүлэн хорих, эсхүл суллах тухай тухай эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэр хорих байрны захиргаанд ирээгүй бол хорих байрны дарга өөрийн тогтоолоор хуульд заасан хорих хугацаа дуусмагц хоригдсон этгээдийг нэн даруй суллана"...гэсэн хуулийн заалттай зөрчилдөж байна.

Сэжигтнийг баривчлах болон цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ нь хүний эрхийг хязгаарлах албадлагын онцгой төрлийн арга хэмжээ учраас энэхүү ажиллагааны хууль зүйн үндэслэл, хууль зүйн томъёоллыг оновчтой болгох, зөв ойлгон хэрэгжүүлэх боломжтой нөхцлөөр хуульчлах шаардлагатай байна.

* * *